ఆగస్టు పదిహేను

[కథానిక]

శ్రీ సహజానందం

సభావేదికవద్ద ధ్వజస్తంభం ఆకాశాన్ని అంటుతోంది. వేలమంది ప్రజలు శిఖరాగ్రంవైపు చూస్తున్నారు రెప్పలు వాల్చకుండా.

గాలివిసురుకు ఒక్కసారిగా జయపతాకం ఎగిరింది. శతసహస్రజీవులు—పండితులు, పామరులు, నిరక్షరకుక్షులు జీవద్భాష నేర్చుకున్నారు. ధనవంతులకు దరిద్రులకు అక్షయమైన సంపద లభించింది.

స్వాతంత్ర్యం! జన్మభూమికిపునర్జన్మ!!

జనసముద్రంలో విజయోల్లాసం. జయజయ ధ్వానాలు. ఆకాశమే జేగంటై మోగి, మార్మోగుతున్నట్టు, పృథ్వే పెదవులు విప్పి జయఘోష చేస్తున్నట్టు!

రత్నఖచితసింహాసనాలపై రాజాధిరాజులకు పట్టాభిషేకం జరిగిన దృశ్యం కాదు. దేశమే సింహాసనం. ప్రజలది ఆ సింహాసనం. ప్రజలే పాలకులు.

కిరీట మొకనిపై, దాస్యముద్ర ఇంకొకనిపై...ఆ యుగం అస్తమించింది.

పతాకస్థాపన చేసిన నాయకుడు ప్రజలవైపు తిరిగాడు. జయధ్వానాలకు అతని కళ్ళు చెమ్మగిలినయ్. హృదయం స్పందించింది. గాత్రం గాద్గదికమైంది. అతని కళ్ళముందెన్నో భయంకరదృశ్యాలు కదలిపోతున్నయ్. విప్పిన గాయంలా ఉంది స్మృతిపథం! యుద్ధభూమికోలాహలం...తీవ్రదైన్యం...ప్రాణార్పణ చేసిన పుణ్యజీవులతని స్మృతిపథంలో కళ్ళుతెరిచారు.

హతవీరుల సమాధిపై పుష్పవర్షం కురుస్తోంది. ఒకరితర్వాత ఒకరు పూలమాలలు విసురుతున్నారు.. అహ్హా.. వారేరీ?

పంద్రెండేళ్ళప్పుడు తుపాకికి గుండెనిచ్చిన ఆ పసికందు...కన్నతల్లి ఎదీ? ఎక్కడ? ఇప్పటి పుత్రోత్సవాన్ని మించిన ఆహ్లాదం తల్లి కెప్పుడు సిద్ధిస్తుంది?

యౌవనంలో పతివియోగం పొందిన ఆ యువతులెక్కడ? దాంపత్యానికింతకంటే సాఫల్యం వేరేది? జీవితంయొక్క సంపూర్ణతను సిద్ధింపజేసికొన్నవారికి మృత్యువు లేదు. వారు చిరంజీవులు

వయోభరంతో కుంగుతున్నా, అగ్నిగుండంలోకి దూకిన పెద్దలు నిత్యయౌవనులు! వీరిని దేశం మరువదు. ప్రజలు మరువరు. వీరే జాతికి అక్షరాభ్యాసం చేశారు.

—వేదికనుంచి వినబడుతున్న వీరగాథలకు ప్రజల హృదయాలు తల్లడిల్లినయ్.

లాఠీల మధ్య, తుపాకుల ముందు, ఉరితాళ్ళలో నెత్తురు గక్కి, అకాలమానుష

మృత్యువుకు ఆహుతి ఐనారు అజ్ఞాతవీరు లనేకులు. కాని వారి సంకల్పం శ్మశానాగ్నిలో భస్మంకాలేదు. మరింత స్థిరమై, హింసాయుధాలను నిర్వీర్యపఱచి, ప్రభుత్వపీఠాన్నే అధిరోహించి జయసిద్ధి పొందింది.

పీడనయొక్క నిష్ఫలత్వానికీ, మృత్యువుయొక్క అల్పత్వానికీ, సమర్పణ కున్న ప్రాణశక్తికీ ఇదే నిదర్శనం!

సంకెళ్ళమధ్య శుష్కించిన సంతతిలో ఈ అద్వితీయసాహస మెక్కడిది? ఈ సంకల్పశక్తి ఎక్కడిది? ఈ త్యాగతన్మయత ఎక్కడిది?

జననీ! గోడలు కూలి శిథిలమైంది ఇల్లు. దానమే ధర్మమైన జాతిచేతుల్లో ఇప్పుడు భిక్షాపాత్ర ఘోషిస్తోంది. అడుగడుక్కీ మృత్యువు అకాలంలో అగ్నిద్వారాన్ని, నరకద్వారాన్ని తెఱుస్తోంది. సర్వత్రా దైన్యం అలముకొన్నది. కాని... కాని... ఈ అభాగ్యభూమిలో త్యాగశక్తి నశించలేదు. ఈ త్యాగమే, ఈ పూర్ణాహుతే, వధ్యశిలలపై స్రవించే రక్తమే సంజీవి! ఏ యుగాని కా యుగం ఒక మహాత్ము డుద్భవించి, తన త్యాగామృతంతో ఈ జాతికి జీవం పోస్తున్నాడు.

బాల్య మనక, యౌవన మనక, వార్థక్య మనక త్యాగాగ్నిలో తప్తులైన జీవులు...వీరిని జాతి ఎలా మఱువగలదు? వీరే ఈ దైన్యభూమిలో కాలిడకపోయినచో, దాస్యపు కాష్ఠాగ్ని ఎప్పటికి చల్లారేది?

—ప్రజల కళ్ళవెంట అశ్రుధారలు ప్రవహించినయ్. 'మీరు మనుష్యులు...ఈ దేశం మీది' అని రుజువుచేసిన వీరుల ఛాయలు శూన్యంలో తటిత్తున మెరిసినయ్.

వందలకు వందలు పూలమాలలు విసిరారు.

స్వాతంత్ర్యోత్సవం ముగిసింది. జనులు గృహోన్ముఖు లయారు. నాయకులు ప్రజల ఆశీస్సుల నందుకొని వెళ్ళిపోయారు. వేదికపై దీపాలు ఆరినయ్.

చీకటి దట్టమైంది. ప్రజల జైజైలు దూరాన్నుంచి స్పష్టాస్పష్టంగా వినబడుతున్నయ్.

నిర్జనప్రదేశంలో ఒక మూలనుంచి ఎవ్వరో...గుంపు సభావేదికవైపు వెళ్తున్నారు. వేదికపై బొమ్మలూ, సామగ్రీ తీసి సమకూర్చుతున్న కార్యనిర్వాహకుల్లో ఎవ్వరో యువకుడు ఆ గుంపుమీద టార్చిలైటు వేశాడు.

బెదిరి అక్కడే నిలబడిపోయారు—గుంపు. చినిగిన పేలికలు...వికలాంగులు; దుమ్ముకొట్టుకొన్న నిర్జీవముఖాలు.

రోడ్లపక్కన బజారుకుక్కలను గెంటి, వాటిస్థానే కాపురం చేస్తున్న జీవరాశి.

"ఇక వెళ్ళండి. ఇళ్ళకు వెళ్ళండి" అన్నాడు వేదికమీది యువకుడు.

ఆ గుంపు ధ్వజస్తంభంపైకి చూస్తున్నారు. వికృతంగా 'జై' అని అఱిచారు.

గుంపులోంచి శతవృద్ధు లిద్దరు ముందుకు వచ్చి, నలిగిన పూలమాలలను హతవీరుల సమాధిపై బెదురుతూ బెదురుతూ ఆన్చారు.

"ఇంక ఇళ్ళకు వెళ్ళండి" అన్నాడు వేదికమీది యువకుడు. అతని పరివారంలో ఒకడు ఓపక్కకు చూపించి, "అరిగో...అటు ...అటు...ఇంకా వస్తున్నారు" అన్నాడు.

మరొక గుంపు ఆ పక్కనుంచి వస్తున్నారు. యువకుడు మళ్ళీ టార్చిలైటు వేశాడు. అవే చినుగులు. అదే దుమ్ము. అవే నిర్జీవముఖాలు...

వేదికమీద నున్న కార్యనిర్వాహకులు సామగ్రిని సమకూర్చుకొని గృహోన్ముఖులై బయలుదేరారు. ధ్వజస్తంభంచుట్టూ, హుత వీరుల సమాధిచుట్టూ 'మూగిన' జనం శూన్యసభాస్థలివైపు చూస్తున్నారు—దాత కేసి బిచ్చగాడు చూసినట్టు.

విన్న మహోపన్యాసాలు వాళ్ళ కర్థం కాలేదు. గాథలు చెప్పిన వీరులను వా రెరుగరు.

కాని ఏదో అవ్యక్త ఆశ...తమ జీవన వేదన ఇక ఉపశమిస్తుందని. ఈ చినుగులు, మురికి, అజ్ఞానం ఇక ఉండవని...ఏదో అస్పష్టభ్రమ. జరిగిన కోలాహలంలో వా రేమేమో కలలు కన్నారు.

ఒక్క క్షణం...ఎండు విస్తరాకుల మధ్య చెలరేగే ఆకలి యాతనను, చెత్త డబ్బాలపక్కన ఘూర్ణిల్లే మరణవేదనను మఱచి, దుమ్ములోంచి తలలు పైకెత్తి, నక్షత్రాలకేసి చూశారు! తమ చీకటి అమావాస్య ఆకాశంలో వెన్నెల పొర్లి ప్రవహిస్తోంది. నక్షత్రాలు మిరుమిట్లు గొల్పుతూ ప్రకాశిస్తున్నయ్.

కొత్తగా వచ్చిన గుంపులో కొందరు మాసిన పూలమాలలను పుచ్చుకొని బెదురుతూ నుంచున్నారు.

ఇళ్లకు బయలుదేరిన కార్యనిర్వాహకుల్లో ఒక వృద్ధు ధ్వజస్తంభంవద్ద ఆగి, ఈ నోరులేని జనసమూహాన్ని చూశాడు. వీరి శుష్కహృదయాల్లో ఏ సంకల్పం స్పందిస్తోంది? వీరి అల్పమనస్సుల్లో ఏ ఆలోచన పక్వమౌతోంది? వీరి మూగగొంతుకల్లో ఏభావ రూపం పొందుతోంది? వీరి వికృత నేత్రాలు ఏ ఉషస్సుకై రెప్పలు వాల్చకుండా చూస్తున్నయ్?

వాళ్లవైపు ఓ అడుగువేసి, "పూలమాలలను ఆ సమాధిమీద పెట్టండి" అన్నాడు వృద్ధు.

జనసమూహం అతనికేసి చూశారు. అతని కళ్లు చెమ్మగిలినయ్.

గంటక్రితం కోలాహలం, చప్పట్లు, ఉపన్యాసాలు, నినాదాలు, శబ్దయంత్రాల ఘోష...ఇళ్లవైపు తిరిగిన కార్లసందడి... ఒక్కసారిగా అతనికి స్ఫురించినయ్. ఆ స్వాతంత్ర్యపూజ...ఉత్సవం...ఎంత సంరంభంతో జరిగింది?

తరువాత...దీపాలు ఆరినయ్. శబ్దయంత్రాలు లేవు. కోలాహలం నిశ్శబ్దమైంది. మెల్లగా, బెదురుతూ బెదురుతూ చీకటి మూలలనుంచి వచ్చి, ఈ సంస్కార విహీనులు, పశుప్రాయులు దుమ్ముగొట్టుకున్న పూలమాలలను హుతవీరుల సమాధిపై పెట్టారు. వికృతంగా జయ ధ్వానాలు చేశారు.

ఆ శతవృద్ధు దుఃఖంతో కంపించాడు.

"ఈ సూర్యోదయం మీకే! దేశపు అశ్రుధార మీరు...యుగాలనుంచి. ఇప్పుడే మీకు మానవజన్మ. ఇది మీ యుగం. ఈ స్వాతంత్ర్యం మీ ఐశ్వర్యం. ఇక మీరు యాచకులు కారు. యజమానులు. ఇందుకోసమే వందలు, వేలు ప్రాణదానం చేశారు. స్వాతంత్ర్యం మీ ఐశ్వర్యం" అన్నాడు.

అయోమయమైన దృష్టులతో జనం అతని మాటలను విన్నారు. అతని గాత్రంలోని గాద్గదికకు, అతని కళ్లలోని అశ్రువులకు వారి హృదయాలు స్పందించినయ్. అతని ప్రబోధం, అతని మాటలు ఆకాశంలో తోక చుక్కల్లా, తటిత్తువలె దూసుకోపోయినయ్ —వారి మనస్సుల్లో. అతని భాష వారికర్థం కాలేదు. కాని అతని మాటల్లో ఏదో వెలుగు ప్రసరిస్తున్నట్టు తోచింది.

వృద్ధూ, కార్యనిర్వాహకులూ అక్కడనుంచి వెళ్లిపోతున్నారు. వెనక్కు తిరిగి ఎవరో కేక వేశారు. "ఇంకా ఇక్కడ ఎందుకు? మీ ఇళ్లకు మీరు వెళ్లండి."

జనం అక్కడనుంచి కదలలేదు. ఈ బహిరంగఃర్జనప్రదేశం...ఆశాభూమిని వారు విడిచిపెట్టలేదు. ఇళ్ళు? వాళ్ళకు? ఎక్కడ?...'ధర సింహాసనమై, నభంబు గొడుగై..' అహ్హా. వారిక ఆ, ఆ రోడ్ల దుమ్ములోకి వెళ్లదలుచుకోలేదు. ముసలి మాటలు మధురసంగీతంలా, భజనగీతంలా వారి అంతరాళాల్లో ఝుంకారం చేస్తున్నయ్.

కొంత సేపుక్రితం విన్న పాటలు, కీర్తనలు, ఉపన్యాసాలు, వీరగాథలు, జయ జయ ధ్వానాలు ఆలాపనగా వినబడుతున్నయ్.